

ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΣ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Η συμβολή της Αριστεράς στο χτίσιμο του μεταπολιτευτικού μύθου της «τραγωδίας της Κύπρου» part 3

Ναι, και τρίτο κείμενο που ασχολείται με αυτό το «ασήμαντο» ζητημάκι. Ευτυχώς (γιατί ταιΐζει το «βίτσιο» μας με τα πεπραγμένα της Αριστεράς), δυστυχώς (γιατί επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά τη μέγιστη συμβολή της στη μεταπολιτευτική κατρακύλα), όσο το ψάχνουμε τόσο ξετρυπώνουμε αριστερά κείμενα-ψηφίδες στον μεγάλο εθνικό μύθο. Ας θυμίσουμε λοιπόν: στο πρώτο μέρος ασχοληθήκαμε με τους πρωτεργάτες συγγραφείς που τροφοδότησαν μ' αυτή την εθνική αφήγηση τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης. Κατόπιν προσπαθήσαμε να δείξουμε τη αναπαραγωγή της, μέσα στις δεκαετίες του '80 και '90. Η βασική μας αναφορά αφορούσε ακαδημαϊκά κείμενα, που αποτελούν προϊόν της «θεσμικής Αριστεράς», αλλά δεν παραλείψαμε να καταπιαστούμε και με τάσεις της «ριζοσπαστικής Αριστεράς» και συγκεκριμένα στον κ. Καραμπελιά και τις εθνικιστικές του κορώνες. Σε αυτή τη συνέχεια θα πιάσουμε το νήμα από εκεί που το αφήσαμε. Θα ασχοληθούμε συντόμως με ένα άλλο κομμάτι της «ριζοσπαστικής Αριστεράς»: τη 17 Νοέμβρη. Θα προσπαθήσουμε ν' αποδείξουμε ότι η αντιπαράθεση για την ιδεολογική ηγεμονία στην κατακερματισμένη και ηττημένη άκρα Αριστερά, ελάχιστα αφορούσε την αμφισβήτηση του σύγχρονου «Εθνικού Ζητήματος». Στο τέλος βέβαια θα αναφερθούμε σ' αυτό το «ελάχιστο»: στις πετυχημένες ή αποτυχημένες προσπάθειες αντίλογου που ξετρυπώσαμε, είτε στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, είτε στους «διαλόγους» της άκρας Αριστεράς.

ΕΝΟΠΛΗ ΠΑΛΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΑ

Όποιος αντέχει να βουτήξει στον τόμο των 925 σελίδων με τις προκηρύξεις της 17N' με στοχοπροσήλωση στην ανεύρεση εθνικής ιδεολογίας, θα αμειφθεί πολυλαπλώς. Οι όροι «εξάρτηση», «Αμερικανοκρατία», «γραικύλοι» κλπ, είναι διάσπαρτοι κατά εκατοντάδες σε όλο το βιβλίο με αυξητικούς ρυθμούς για την περίοδο ανάμεσα στο 1991 έως το 2001. Κατά τη γνώμη μας, οι πιο εμβληματικές τέτοιες στιγμές βρίσκονται στις διαδοχικές προκηρύξεις που εξηγούν την απόπειρα κατά των Τούρκων διπλωματών και την εκτέλεση του ακόλουθου της τουρκικής πρεσβείας το 1991 (σελ 630-675) και φυσικά το κείμενο στο οποίο περιέχεται η γνώμη της 17N για την σύλληψη του Οτσαλάν το 1999 (σελ 816-830). Εδώ θα ασχοληθούμε με τις πρώτες, γιατί νομίζουμε ότι διατυπώνουν με σαφήνεια την θέση για το θέμα που μας ενδιαφέρει.

Καταρχάς, οδηγία προς ναυτιλλομένους: από τη μελέτη των κειμένων προκύπτει ότι τη συγκεκριμένη περίοδο η οργάνωση είναι διασπασμένη σε δύο φράξιες που αγωνίζονται λυσσαλέα για τη σφραγίδα. Και οι δύο φράξεις ανταλλάβουν με δύο διαφορετικές προκηρύξεις την ευθύνη για το ίδιο χτύπημα και κατόπιν αλληλοκατηγορούνται για πράκτορες, εθνοπροδότες, εθνικιστές κι αντεπαναστάτες. Αποφεύγοντας να μπλέξουμε σε τέτοιες δαιδαλώδεις διαδρομές, που άλλωστε δεν μας αφορούν στο ελάχιστο, μπορούμε να εστιάσουμε στο γεγονός ότι οι θέσεις τους για το κυπριακό ζήτημα και την Τουρκία είναι σχεδόν πανομοιότυπες. Η μόνη διαφορά έχει να κάνει με το αν ο ακόλουθος ήταν αθώο πιόνι ή ένοχος συμμετοχος στον τουρκικό ιμπεριαλισμό και τα υποχθόνια αμερικανικά σχέδια ενάντια στον ελληνισμό.

Στην προκήρυξη της, η -ας την ονομάσουμε- φράξια νο1 αφού υπενθυμίσει ότι το «ξεπούλημα» της χώρας από την κυβέρνηση Μητσοτάκη αποτελούσε «εθνική καταστροφή παρόμοια με την Μικρασιατική καταστροφή», θεωρούσε ότι η «εθνική μειοδοσία» θα ολοκληρωνόταν «με το ξεπούλημα της Κύπρου που θα επιχειρήσουν στα πλαίσια της "νέας τάξης"». Γι' αυτό και αξιολογούσε την ενέργειά της ως «μια πρώτη απάντηση ενάντια στο οργανωμένο ολοκαύτωμα των Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη, που το αποδώσανε σε έργο κάποιου παράφρονι κι η κυβέρνηση της εθνικής προδοσίας δέχτηκε τις εξηγήσεις της χούντας του Οζάλ».

Ταυτόχρονα, σε άλλη εφημερίδα, η -ας την ονομάσουμε- φράξια νο2 διεκδικώντας την πατρότητα του ίδιου χτυπήματος, έγραφε:

Ο κάθε Έλληνας λοιπόν δεν μπορεί παρά να θαυμάσει την αφοσίωση της Δύσης στο διεθνή νόμο και να θεωρήσει τους Αγγλοαμερικάνους και τον Τούρκικο φασιστικό επεκτατισμό υπεύθυνους γι' αυτή τη νέα συνωμοσία σε βάρος της χώρας, τη νέα συρρίκνωση του ελληνισμού [...]

Το εθνικιστικό κρεσέντο συνεχίστηκε και παρακάτω:

...η Δύση έφτασε στο σημείο, για να δικαιολογήσει το σημερινό της έγκλημα της διχοτόμησης ενάντια στον ελληνισμό, να πλαστογραφεί ανοιχτά την Ιστορία, γράφοντας σε μεγάλα λεξικά ότι στη δεκαετία του 50 άρχισαν οι πρώτες σφαγές ανάμεσα σε Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, ενώ όπως όλοι γνωρίζουν τότε έγινε ένοπλος εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας των Ελληνοκυπρίων ενάντια στους Άγγλους αποικιοκράτες, για την ένωση με την Ελλάδα. Ένωση που νομιμοποιούνταν από το γεγονός, ότι η Κύπρος είναι ένα νησί με πανάρχαιο ελληνικό πολιτισμό, που κατοικούνταν από Έλληνες εδώ και 3.000 χρόνια [...]

Στο τέλος της προκήρυξης η φράξια νο2 δεν παρέλειψε να τονίσει ότι «δεν είναι δίκαιο, η Κύπρος, με 82% ελληνικό πληθυσμό επί χιλιάδες χρόνια, να [μην] είναι ελληνική!!!» και ν' απευθύνει αγωνιστικό χαιρετισμό σε όσους αγωνίζονται «για την απελευθέρωση του Κουρδιστάν».

Οι προκηρύξεις που ακολουθούν αυτές τις δύο και είναι ουσιαστικά γραπτή μάχη για τη διεκδίκηση της «πραγματικής 17N», ακολουθούν το ίδιο μοτίβο. Έτσι, ανταλλάβοντας την εκτέλεση του Τούρκου ακόλουθου, η φράξια νο2 διακηρύσσει ότι θα συνεχίσει να χτυπά «όλους όσους κατέχουν επίσημη θέση στο Τουρκικό πολιτικο-στρατιωτικό σύμπλεγμα κι έτσι έχουν συγκεκριμένες ευθύνες για όλα τα εγκλήματα στον κυπριακό ελληνισμό, μέχρις ότου επιστρέψουν όλοι οι Κύπριοι πρόσφυγες στα κατεχόμενα χωριά και σπίτια τους». Στον αντίποδα, η φράξια νο1, στην προσπάθειά της να καταγγείλει την φράξια νο2 ως φορέα «μεγαλοϊδεατικού παραληρήματος» και ταυτόχρονα διαβρωμένους, τους κατηγορεί ότι συμμετείχαν με Τούρκους πράκτορες «στο έγκλημα διαφόρων περιεργων πυρκαγιών».

Δυστυχώς, αγαπητοί μας αναγνώστες, είναι αλήθεια: επιχειρήματα που ξεκινούν από την τρισχιλιετή ιστορία του ελληνισμού και φτάνουν μέχρι τη συνομιολογία του είδους «οι Τούρκοι μας καίνε τα δάση» δεν αποτελούν αποκλειστικό

Χριστόδουλος Ξηρός: Πίσω του διακρίνεται η γνώμη της αριστεράς για την ελληνική ιστορία

προνόμιο των γνωστών φασιστοφυλλάδων. Η Αριστερά σε όλο το φάσμα της έχει συνεισφέρει τα μάλα σε αντίστοιχες εθνομαλακίες. Κατά την ταπεινή μας άποψη, αυτή η άκρατη πλειοδοσία σε εθνικοφροσύνη, εκτός των άλλων είχε να κάνει και με την απελπισμένη πάλη για πολιτική επιβίωση και ηγεμονία στα πετσοκομμένα άκρα της Αριστεράς την περίοδο που γιγαντώνονταν ο μεταπολιτευτικός εθνικός κορμός.

Εμείς, ως οπτιμιστές της απαισιοδοξίας, προσπαθήσαμε να βρούμε έναν στοιχειώδη αντίλογο, στην εθνικοπατριωτική μπουρδολογία που αραδιάζουμε σ' αυτή τη σειρά κειμένων. Παρακάτω θα αναφερθούμε σε αυτές τις ελάχιστες περιπτώσεις που βρήκαμε στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία και την πιο κινηματική αρθρογραφία, καθώς και στις ανεπάρκειες τους.

ΦΩΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ: ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΥΓΟΛΑΜΠΙΔΕΣ...

Με κίνδυνο να δημιουργήσουμε χρονολογικό μπέρδεμα, θα επιχειρήσουμε ένα άλμα στο χρόνο. Θα ασχοληθούμε με έναν αντίλογο –έστω και αποτυχημένο– που διατυπώθηκε στους κόλπους της θεσμικής Αριστεράς. Το 1998 ο Σπύρος Σακελλαρόπουλος, όψιμος κοινωνιολόγος εκ Παρισίων (τη διατριβή του οποίου ενέκριναν κολοφώνες της αριστερής ακαδημαϊκής όπως ο Βεργόπουλος και ο Τσουκαλάς), εμφανίστηκε στο προσκήνιο. Ήταν ο συγγραφέας του βιβλίου «Τα αίτια του απριλιανού πραξικοπήματος»², τίτλος που δεν άφηνε αμφιβολίες για το περιεχόμενό του.

Για να πούμε την αλήθεια, το βιβλίο του Σακελλαρόπουλου μας τράβηξε την προσοχή, κυρίως γιατί ήδη από τις πρώτες του σελίδες ξεκίναγε με μεγάλες φιλοδοξίες. Κατά τη γνώμη του συγγραφέα, το έργο του αποτελούσε:

μια προσπάθεια να αντικρουστεί το σύνολο σχεδόν των μέχρι σήμερα γνωστών ερμηνειών, οι οποίες εμφανίζουν τη δικτατορία είτε ως το αποτέλεσμα της παρέμβασης της CIA στα ελληνικά πράγματα είτε ως το αποτέλεσμα της σύγκρουσης των εφοπλιστών-βιομηχάνων είτε ως το αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης παρέμβασης «άφρονων» αξιωματικών.

Με τέτοια εισαγωγή τσιμπήσαμε λίγο. Και η αλήθεια είναι ότι η ανάλυση του Σακελλαρόπουλου προσπαθούσε να ξεφύγει από τη λαίλαπα της «εξάρτησης» διακηρύσσοντας ότι:

Από την άλλη αυτό που θα επιδιωχθεί να αποδειχτεί είναι πως η δικτατορία αποτέλεσε την απάντηση του στρατού, ως κυρίαρχου κέντρου εξουσίας στο μετεμφυλιακό κοινωνικό πλαίσιο.

Αλλά όταν φτάνει η ώρα να «αντικρούσει» τη θεωρία περί «αμερικανικής επέμβασης» στην Κύπρο, ο φιλόδοξος κοινωνιολόγος μας λέει ότι οι ΗΠΑ «επιθυμούσαν να δοθεί μια νατοϊκή λύση στο πρόβλημα», αλλά «όταν είδαν ότι αυτό αποτύγχανε, έδωσαν εντολή στους Έλληνες πράκτορές τους να πραγματοποιήσουν το πραξικόπημα για να πετύχουν το σκοπό τους». Στη συνέχεια, όσο και αν ψάξαμε, δεν βρήκαμε κάτι που να αντιστοιχεί στον διακηρυγμένο του στόχο. Υπάρχουν μόνο δύο σημεία που τον διαφοροποιούν από αυτούς που ανέλαβε να αντικρούσει. Κατ' αρχάς, η ενδιαφέρουσα ιδέα (που θα την συναντήσουμε και παρακάτω) ότι δεν ήταν η Ένωση Κέντρου και ο Γ. Παπανδρέου που αντιστάθηκαν στις προταγές των Αμερικανών, αλλά ο Μακάριος, ο οποίος σήκωσε κεφάλι γιατί εξέφραζε τη «συνάντηση των αντιιμπεριαλιστικών αισθημάτων των κυρίαρχων τάξεων με τους σχεδιασμούς της κυπριακής αστικής τάξης για αυτόνομη ανάπτυξη στο χώρο». Και κατά δεύτερον, η θέση ότι το στρατιωτικό πραξικόπημα που προκάλεσε την τουρκική εισβολή ήταν μια μανούβρα του Ιωαννίδη για να ξεπεράσει τα πολιτικά αδιέξοδα με τα οποία είχε βρεθεί αντιμέτωπη η χούντα την περίοδο της επταετίας. Εν ολίγοις, η «ρηξικέλευθη κριτική» του εξαντλούνταν στη γνώμη

που ήθελε τον Παπανδρέου να μην είναι και τόσο ανεξάρτητος, και στην θέση πως η εισβολή στην Κύπρο δεν έπρεπε να πιστωθεί αποκλειστικά στους Αμερικανούς (οι οποίοι παρόλα αυτά οργάνωσαν το ελληνικό πραξικόπημα), αλλά κυρίως στη χούντα του Ιωαννίδη.

Στο βιβλίο του «Η Ελλάδα στη μεταπολίτευση» που εκδόθηκε το 2001³ ο Σακελλαρόπουλος συνεχίζει στην ίδια γραμμή. Από το πρώτο κίολας κεφάλαιο, όπου περιγράφει συνοπτικά τους λόγους κατάρρευσης της χούντας, ο Σακελλαρόπουλος ασχολείται με το κυπριακό, επαναδιατυπώνοντας τη θέση ότι ο κύριος υπαίτιος για την επέμβαση στην Κύπρο ήταν ο Ιωαννίδης, τα κίνητρά του οποίου είχαν να κάνουν με την προσπάθειά του να κρατηθεί στην εξουσία.

... τόσο η έλλειψη πολιτικής υποστήριξης όσο και η επέλευση στην Ελλάδα των συνεπειών της πετρελαϊκής κρίσης θα οδηγήσουν τον Ιωαννίδη στην Κύπρο. Με άλλα λόγια, το πραξικόπημα στο νησί αυτό μπορεί να ερμηνευτεί μόνο ως μια μορφή «εφόδου προς τα εμπρός» του Ιωαννίδη, στην προσπάθειά του να εδραιώσει την εξουσία του στην Ελλάδα.

Ο συγγραφέας συνεχίζει αραδιάζοντας τα πολιτικά, ιδεολογικά, στρατιωτικά, οικονομικά και εθνικά οφέλη που θα είχε η επιτυχία «της εφόδου προς τα εμπρός» καθώς και τους λόγους της αποτυχίας της. Σε αντίθεση με διάφορους λάτρεις της θεωρίας της εξάρτησης που έχουν παρελάσει από τα προηγούμενα κείμενα μας,⁴ εδώ οι κλασικοί Κακοί της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας –Αμερικανοί, NATO, κλπ– έχουν περάσει σε δεύτερη μοίρα. Στη θέση τους θα βρούμε κάτι αντιδημοκράτες τύπους, με μουστάκια και μαύρα γυαλιά και μάλιστα όχι τους «μετριοπαθείς» του είδους Μαρκεζίνης, αλλά την σκληροπυρηνική ομάδα του Ιωαννίδη. Σαφής βελτίωση, αλλά άκρως ελλιπής. Ακριβώς όπως συνέβη και με τον προκάτοχό του Λιναρδάτο, η μεγάλη αδυναμία του Σακελλαρόπουλου είναι ότι δε μπορεί να προεκτείνει τη γραμμή σκέψης που διατρέχει τα ίδια του τα γραπτά. Ανάμεσα στα άλλα, στο βιβλίο του περιλαμβάνονται αποσπάσματα του είδους: «ιδεολογικά [...] μετά από περίπου 30 χρόνια επεκτεινόταν η ελληνική επικράτεια και μάλιστα σε βάρος του «προαιώνιου» εχθρού της χώρας, της Τουρκίας. Η προσάρτηση της Κύπρου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το αντίτιμο για την μικρασιατική καταστροφή [...]». Όπως επίσης ότι «στρατιωτικά, [...] ο έλεγχος του νησιού αποδίδει σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο όσο αφορά την πρόσβαση στη Μ. Ανατολή, την Β. Αφρική όσο και στην ίδια την Τουρκία». Κι όμως: ενώ όλα τα δεδομένα είναι γραμμένα απ' το δικό του χέρι πουθενά δε γίνεται η τελική τους σύνδεση, πουθενά δεν ερμηνεύονται ως στρατηγικές βλέψεις του ελληνικού κράτους από τις αρχές του αιώνα.

Οπότε τι μένει; Ένα ξώφαλτσο πέρασμα από τη θεωρία της εξάρτησης και πολύ εστίαση σε εσωτερικές διχόνοιες και πολιτικές διαμάχες. Ο Σακελλαρόπουλος προσπαθώντας να ξεπεράσει την παντοδύναμη θεωρία που επί δεκαετίες λάνσαρε η Αριστερά, εστιάζει στην εσωτερική πολιτική σκηνή. Ως γνήσιος όψιμος αριστερός ακαδημαϊκός ερμηνεύει το κράτος ως πεδίο κομματικών συγκρούσεων και πολιτικών αντιπαραθέσεων. Κι έτσι, παρά τις καλές του προθέσεις, η αντίθεσή του στους κυρίαρχους μύθους μένει χωρίς το άλλο της μισό: το ελληνικό κράτος παρουσιάζεται ως ένας σχηματισμός δίχως σταθερή εξωτερική πολιτική και επεκτατικές βλέψεις.

...ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΦΩΤΟΒΟΛΙΔΕΣ

Η ταπεινή μας έρευνα προς αναζήτηση στοιχειώδους απάντησης απέναντι στο πατριωτικό παραλήρημα που παρήγαγε το σύνολο του αριστερού φάσματος συνεχίστηκε. Η αξιοπρεπέστερη προσπάθεια έγινε στο περιοδικό *Θέσεις*. Αρχικά με μια σειρά κειμένων που δημοσιεύτηκαν το 1984 και εν συνεχεία με μια σειρά πέντε κειμένων με θέμα την ιστορία της μεταπολεμικής Κύπρου που έγραψαν

Ο Μακάριος κατά την υπογραφή της συμφωνίας για την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960. Η μετέπειτα αντιπαλότητά του με το Γρίβα, είχε να κάνει με το γεγονός ότι έφτασαν να αντιπροσωπεύουν διαφορετικά και αντιτιθέμενα υλικά συμφέροντα.

οι Γιάννης Μηλιός και Τάσος Κυπριανίδης και δημοσιεύτηκε μεταξύ 1988 και 1990.⁵ Κατά την άποψη μας, αυτή η προσπάθεια ήταν κομμάτι του διαλόγου / αντιπαράθεσης που είχε αρχίσει από τις αρχές της δεκαετίας του '80. Με άλλα λόγια αποτελούσε μέρος μιας ευρύτερης διαμάχης για την ηγεμονία πάνω στα απομεινάρια της άκρας αριστεράς που δυσκολεύονταν να ενσωματωθούν στην «Τρίτη ελληνική Δημοκρατία» και τα οποία βρίσκονταν με την πλάτη κολλημένη στον τοίχο σαν αποτέλεσμα της καθολικής κυριαρχίας του ΠΑΣΟΚ. Στο ένα άκρο αυτής της διαμάχης θα βρούμε ανανεωμένο το Ψυρουκιανό παραλήρημα, που ερμηνεύει τον ελληνικό εθνικισμό ως μεταμφιεσμένη ταξική πάλη (εδώ ο Καραμπελιάς ανακηρύσσεται άγιος διάδοχος). Στο άλλο άκρο, υπάρχουν σποραδικές προσπάθειες αντίλογου που πάσχιζαν να εκφράσουν τη λενινιστική θεωρία περί ιμπεριαλισμού. Ακόμη κι αν ήταν ανεπαρκείς από τη φύση τους, εξακολουθούσαν να συγκροτούν έναν αντίλογο. Δυστυχώς, για άλλη μια φορά οι ελπίδες αποδείχθηκαν φρούδες κι ο φάρος ενάντια στα σκότη του εθνικοπατριωτισμού αποδείχτηκε φωτοβολίδα. Ας περάσουμε όμως στο προκείμενο.

Το 1984, στο έβδομο τεύχος του περιοδικού *Θέσεις*, δημοσιεύτηκε ένα κείμενο υπογεγραμμένο από τον Θανάση Τσεκούρα⁶. Η πολεμική του διάθεση ήταν φανερή εξαρχής:

Με κανένα τρόπο, ο ενωτικός αγώνας των Κυπρίων δεν μπορεί να συσσωματωθεί σαν τμήμα των εθνικοαπελευθερωτικών - αντιιμπεριαλιστικών κινημάτων των χωρών του Τρίτου Κόσμου που σημάδεψαν την μεταπολεμική περίοδο. Η φύση του, η ιδεολογία του, η πολιτική του και οι οργανωτικές δομές του δεν μπορούν να παραλληλισθούν με τις αντίστοιχες των αντιιμπεριαλιστικών κινημάτων και γι' αυτό το λόγο κάθε ανάλυση που υιοθετεί αυτή την εκδοχή, όση διάθεση αριστερής κριτικής και αν έχει, είναι καταδικασμένη να μείνει πολύ μακριά από την γνωστική ιδιοποίηση της πραγματικότητας.

Το κείμενο συνέχιζε αναλύοντας τον κυπριακό κοινωνικό σχηματισμό, προκειμένου να διαλύσει τη ρητορεία περί «εθνικοαπελευθερωτικού» αγώνα. Η επιχειρηματολογία του απομακρύνονταν απ' τις κυρίαρχες γνώμες περί Κύπρου και Κυπριακού. Ο Τσεκούρας έβαλε κατά της υποκριτικής «ενωτικής ιδεολογίας» που εκμεταλλεύτηκε το «*«εθνικό ένστικτο» του Κυπριακού λαού*» το οποίο «*αντανακλούσε τις άθλιες συνθήκες ζωής των αγροτικών μαζών, το όνειρο ότι στην «πατρίδα» ο συνάδελφος τους είναι κύριος της ζωής και του κλήρου του*». Αυτή η «ενωτική ιδεολογία» δεν ήταν τίποτα άλλο παρά ένα εργαλείο, το οποίο η κυπριακή «αγροτική αστική τάξη», που υπερεκμεταλλεύονταν τους φτωχούς αγρότες, χρησιμοποίησε απέναντι στην Αποικιοκρατική Διοίκηση που ήθελε έναν πιο εξορθολογισμένο καπιταλισμό. Αυτό το ίδιο εργαλείο ιδιοποιήθηκε με τη σειρά της κι η νέα κυπριακή αστική τάξη μετά την επικράτηση της σε βάρος της αναχρονιστικής αγροτικής αστικής τάξης (με τη βοήθεια της βρετανικής Διοίκησης), αλλά οι στόχοι της ήταν πολύ διαφορετικοί και πολύ πιο φιλόδοξοι.

Η διεθνής συγκυρία και η υποχώρηση του βρετανικού ιμπεριαλισμού, ιδιαίτερα στην περιοχή, θα δημιουργήσει διεκδικητικές διαθέσεις στην κυρίαρχη μερίδα της κυπριακής αστικής τάξης: η περίοδος της «συνεργασίας» τους, ήταν ωφέλιμη και αποδοτική όπως είδαμε, τώρα όμως η κυρίαρχη μερίδα του κυπριακού αστισμού θα αντιληφθεί και θα προσπαθήσει να εκμεταλλευθεί την αδυναμία του «συνεργάτη» της, για να καλυτερέψει τη δική της θέση. [...] Η στρατηγική της κυπριακής αστικής τάξης ήταν το «ανεξάρτητο κράτος», αλλά για συγκεκριμένους λόγους εκμεταλλευόταν την ενωτική ιδεολογία και πολιτική.

Ενδιαφέρουσα γνώμη για την κυπριακή αστική τάξη. Όταν όμως έρχεται η ώρα

να αναφερθεί στην εμπλοκή του ελληνικού κράτους, ο Τσεκούρας μας πλάσσει τα γνωστά αναμασήματα. Κατά τη γνώμη του, το ελληνικό κράτος ενεπλάκη με σχέδιο στην περιοχή μόνον την περίοδο αμέσως μετά τον εμφύλιο - και μάλιστα με τη μορφή «*διακριτικής υποστήριξης*». Τότε, το ελληνικό κράτος «*προσπάθησε [...] να χρησιμοποιήσει την Κύπρο σαν διαπραγματευτικό χαρτί*» για να διεκδικήσει μια «*καλύτερη θέση στο σύστημα της αμερικανικής ηγεμονίας*». Η προσπάθεια των Ελλήνων, συνέχιζε ο Τσεκούρας, πολύ σύντομα έλαβε τέλος, καθώς ήρθε σε αντιπαράθεση με το τουρκικό κράτος και «*η άνοδος στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα*» άρχισε να τίθεται εν αμφιβόλω. Εκεί, κατά τη γνώμη του, θα πρέπει να αποδοθεί η αγωνιώδης προσπάθεια των ελληνικών κυβερνήσεων να «*βρεθεί οπωσδήποτε κάποιος τρόπος να κλείσει το θέμα*».

Στο δέκατο τεύχος του περιοδικού *Θέσεις*⁷ επαναλαμβάνει την ίδια θέση:

Τόσο το ελληνικό, όσο και το τουρκικό κράτος οδηγήθηκαν στην όξυνση των σχέσεων τους, μια περίοδο, που οι κυρίαρχες πολιτικές και στρατηγικές επιλογές τους δεν συναινούσαν, ίσως και να αντιτίθονταν, σ' αυτήν την προοπτική. Από τη στιγμή όμως που ξέσπασε ανοιχτά η κυπριακή κρίση, η εμπλοκή τους γινόταν, κατά κάποιον τρόπο, αντικειμενική αναγκαιότητα.

Κατά τον συγγραφέα, βασική αιτία της «κυπριακής κρίσης» ήταν τώρα η επίμονη επιδίωξη της κυπριακής αστικής τάξης να παραμείνει η Κύπρος ανεξάρτητο κράτος, μιας και

η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα [θα σήμαινε] στην ουσία, ενσωμάτωση ενός καπιταλιστικού σχηματισμού, σε έναν ευρύτερο και ισχυρότερο καπιταλιστικό σχηματισμό. Μόνο που σε λίγο χρόνο, η ενσωμάτωση θα σήμαινε πραγματική ακύρωση των χαρακτηριστικών του κυπριακού καπιταλισμού, και υποταγή στα χαρακτηριστικά του περισσότερο αναπτυγμένου και ισχυρότερου ελληνικού.

Για όσους μπερδεύονται με τους «ευρύτερους», «ισχυρότερους» και «περισσότερους» καπιταλισμούς, ο κ. Τσεκούρας ισχυρίζεται ότι για το κυπριακό πρόβλημα ευθύνονταν κατά βάση η κυπριακή αστική τάξη που από τότε που η Κύπρος έγινε ανεξάρτητη και πρόκοβε ασταμάτητα δε γούσταρε με την καμία να καταντήσει παραπαίδι του ελληνικού καπιταλισμού. Δεν είναι ότι τρελαινόμαστε, αλλά οπωσδήποτε ετούτη η θέση είναι σαφώς προτιμότερη από τις διάφορες θεωρίες της εξάρτησης. Κατά τα άλλα βέβαια, όσο πρόθυμος αποδείχτηκε ο κ. Τσεκούρας να υποστηρίξει τη γνώμη ότι το κυπριακό κράτος δρούσε με αποκλειστικό γνώμονα τα δικά του συμφέροντα χρησιμοποιώντας επί δύο δεκαετίες και την Ελλάδα και τις «παντοδύναμες» Βρετανία και ΗΠΑ, άλλο τόσο απρόθυμος ήταν να ακολουθήσει τα ίδια αναλυτικά εργαλεία, όταν αναφερόταν στο ελληνικό κράτος. Την ίδια στιγμή που με περισσή τόλμη ισχυριζόταν ότι το κυπριακό κεφάλαιο στράφηκε εναντίον των βρετανών πρώην «συνεργατών» του, αμέσως μόλις οι τελευταίοι βρέθηκαν σε αδύναμη θέση, αρνούσαν να υιοθετήσει το ίδιο ερμηνευτικό σχήμα όταν η συζήτηση έφτανε στο ελληνικό κεφάλαιο. Να ήταν άραγε οι Κύπριοι αστοί τόσο μάγκες; Μήπως πάλι η ελληνική αστική τάξη ήταν για τα μπάτσα; Ούτε το ένα, ούτε το άλλο ισχύει. Απλά, η μεταπολιτευτική ρητορική αποδείχτηκε ανυπέρβλητο εμπόδιο και για τον Τσεκούρα και για οποιονδήποτε προσπάθησε να μιλήσει ανοιχτά για το μεγάλο ταμπού: Την επεκτατική πολιτική του ελληνικού κράτους.

Πάνω στην ίδια γραμμή κινήθηκαν τα πέντε κείμενα των Μηλιού και Κυπριανίδη που ξεκίνησαν να δημοσιεύονται τέσσερα χρόνια αργότερα. Αφενός λόγω έλλειψης χώρου κι αφετέρου λόγω παρόμοιας επιχειρηματολογίας με τα κείμενα του Τσεκούρα δε θα καταπαιστούμε μ' αυτή τη σειρά. Οπωσδήποτε πάντως αποτελούν την πιο αξιοπρεπή εξιστόρηση του «κυπριακού». Κι άλλο τόσο οπωσδήποτε τα πέντε κείμενα δεν καταφέρνουν να απεγκλωβιστούν από την

Ο Γιάννης Μηλιός τη στιγμή του θριάμβου που πιθανόν περιμένε ποσολλά χρόνια. Η μόνη μας, αν και ρητορική, απορία είναι, πως γίνεται να ξεδεύεις τόνους μελάνι περιγράφοντας τα κράτη ως εγγενείς ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς και να φτάνεις να συμμετέχεις σε έναν τέτοιο συμβουλευόντα τον επικεφαλής του. Τεσπά, η Δημοκρατία (και δη η Αριστερή) δεν έχει αδιέξοδα.

αφήγηση που αντιμετωπίζει το Κυπριακό ως διαμάχη ανάμεσα στον Μακάριο, που εκφράζει την κυπριακή αστική τάξη, και στο ελληνικό κράτος που προσφέρει την Κύπρο ως δωράκι στους ΝΑΤΟικούς του συμμάχου, με αντάλλαγμα την ανέλιξη του στην ενδοκαπιταλιστική και ιμπεριαλιστική αλυσίδα. Οι απροκάλυπτες επεκτατικές τάσεις της Ελλάδας κι η εξυπηρέτηση των συμφερόντων της που την οδήγησαν στην οργάνωση πραξικοπήματος σε ξένο έδαφος απουσιάζουν εμφατικά.

Προτού ολοκληρώσουμε την εξιστόρησή μας, νομίζουμε ότι αξίζει να ασχοληθούμε λίγο περισσότερο με τον κ. Μηλιό. Όχι μόνο γιατί από θεωρητικός του λενινιστικού αντιιμπεριαλισμού κατέληξε σύμβουλος της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, αλλά κυρίως γιατί νιώθουμε μια μικρή υποχρέωση. Όταν κάποια χρόνια πίσω, προσπαθούσαμε να ξεστραβωθούμε συλλογικά, ασχοληθήκαμε με την ελληνική ιστορία. Το βιβλίο του Μηλιού *Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός* ήταν ίσως το μοναδικό βιβλίο που δε μας προκαλούσε απέχθεια. Πατώντας στον «ορθόδοξο μαρξισμό / λενινισμό» και την ερμηνεία του Λένιν περί «ιμπεριαλισμού», ο Μηλιός διατύπωνε ρητά στο έργο του την «αιρετική» θέση ότι το ελληνικό κράτος, όχι μόνο δεν ήταν εξαρτημένο, αλλά ήταν κιάλας ιμπεριαλιστικό κι ότι από την ίδρυση του έως την «καταστροφή» του 1922 διεξήγαγε διαδοχικούς επιθετικούς πολέμους τριπλασιάζοντας την έκτασή του. Αλλά οι αιρετικές του απόψεις αρχίζουν και τελειώνουν σ' αυτό το σημείο. Εκτοτε ο κ. Μηλιός δεν ασχολήθηκε ξανά με τον ιμπεριαλισμό του ελληνικού κράτους, γιατί κατά τη γνώμη του το ελληνικό κράτος ολοκληρώθηκε το 1922 κι από τότε κι έπειτα σταμάτησε να έχει επεκτατικές τάσεις και αφοσιώθηκε στην ομαλή λειτουργία του εθνικού του καπιταλισμού. Στο δέκατο κεφάλαιο του βιβλίου, που σημειωτέον κόπηκε στην επανέκδοση, η θέση αυτή διατυπώνεται ρητά. Ενώ λοιπόν ο ενδελεχής μελετητής του Λένιν διατυπώνει τη θέση ότι

στην περίπτωση της Ελλάδας δεν ήταν ο ιμπεριαλιστικός επεκτατισμός, ο παράγοντας που επηρέασε καθοριστικά την οικονομική και πολιτική εξέλιξη της χώρας κατά τον πρώτο αιώνα της ζωής του νεοελληνικού κράτους

ταυτόχρονα μεταστρέφει την ίδια του την ερμηνεία για να υποστηρίξει ότι η καπιταλιστική ανάπτυξη κι ο επεκτατισμός είναι για την περίπτωση της Ελλάδας δύο αντιθετικές και αλληλοαποκλειόμενες λειτουργίες. Με τα λόγια του:

Η βασική αιτία γι' αυτή την καθυστέρηση της καπιταλιστικής ανάπτυξης ήταν η διασπορά του ελληνικού κεφαλαίου και του ελληνικού πληθυσμού πολύ πέρα από τα σύνορα του ελληνικού βασιλείου και αντίστοιχα ο επεκτατισμός του ελληνικού κράτους και κεφαλαίου, που τροφοδοτούσε, αλλά και τροφοδοτούνταν από αυτή τη διασπορά. Η ανακοπή του επεκτατισμού και το τέλος της διασποράς, με τη Μικρασιατική Καταστροφή, σήμαινε έτσι και το οριστικό τέλος της καπιταλιστικής καθυστέρησης. Ο μετασχηματισμός της Ελλάδας σε έναν ανεπτυγμένο καπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό αρχίζει λοιπόν στη δεκαετία του 1920, διακόπτεται προσωρινά από τον Πόλεμο και ολοκληρώνεται κατά τη δεύτερη μεταπολεμική δεκαετία.⁸

Κατά τη γνώμη μας, αυτή η μεταστροφή δεν είναι το αποτέλεσμα της έλλειψης θεωρητικών εργαλείων, ούτε κι οφείλεται στην ιδεολογική κυριαρχία της εθνικής συναίνεσης και της ταξικής λήθης. Ο κ. Μηλιός ήταν στέλεχος της λεγόμενης εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς. Όσοι δεν κοροϊδεύουν εαυτούς κι αλλήλους αντιλαμβάνονται την «εξωκοινοβουλευτική» αριστερά ως τμήματα της ελληνικής πολιτικής σκηνής που είναι μεν έξω από το κοινοβούλιο, αλλά καταβάλλουν απεγνωσμένες προσπάθειες να εκλεγούν σ' αυτό (έστω και για να «αλλάξουν εκ των έσω το σύστημα»). Με τέτοιες βλέψεις και στόχους, είναι αδύνατον να αντιμετωπίζει κανείς το κράτος ως επιθετικό μηχανισμό από τη φύση του, ως δολοφονική μηχανή και για το μέσα, και το έξω. Για το πούμε λιανά, ο κ. Μηλιός θεωρούσε ότι υπάρχει ένα κακό καπιταλιστικό κράτος και ένα καλό (σοσιαλιστικό / κομμουνιστικό / εργατικό κλπ) κράτος το οποίο θα μεγαλουργούσε όταν αυτός κι οι φίλοι του ανέβαιναν στην εξουσία.

PEKBIEM GIA THN ARISTERA

Είναι λογικό να καταλαβαίνει κανείς και τούτο εδώ το κείμενο και τα προηγούμενα της ίδιας σειράς ως εξειδικευμένες προσπάθειες που αφορούν αποκλειστικά τους ερασιτέχνες ιστορικούς. Γιατί να ενδιαφέρουν ένα αντιφασιστικό περιοδικό, τους συντελεστές και τους αναγνώστες του, τα περασμένα της Αριστεράς; Κι όμως. Είναι λάθος να αντιμετωπίζει κανείς τον νυν υπουργό εξωτερικών κ. Κοτζιά, απλώς ως έναν στρουμπουλό πρώην κνίτη. Είναι λάθος να εξετάζουμε το κράτος μας δίχως την ιστορία του, ως έρμαιο και ανίκανο να χαράζει τη δική του πολιτική. Κατά τη γνώμη μας ιδέες σαν κι αυτές που πραγματευόμαστε σε τούτα εδώ τα κείμενα φιλοδοξούν να αποτελέσουν ρωγμές στην μπετοναρισμένη εθνική αφήγηση. Και για να το κάνουν είναι αναγκασμένα να περάσουν πάνω από τους μεταπολιτευτικούς μύθους, να χτυπήσουν στη βάση του τον εθνικό κορμό, να καταλάβουν την Αριστερά ως λειτουργικό κομμάτι του ελληνικού εθνικισμού / ιμπεριαλισμού. Η ελληνική αριστερά προσέφερε και ανάπτυξε ιδεολογήματα που τη βοήθησαν να επιβιώσει στο σκληρό μεταπολεμικό πολιτικό σκηνικό. Ανέλαβε την θεωρητική και υλική προάσπιση της ιδεολογίας της «εθνικής συμφιλίωσης» με αντάλλαγμα την πολιτισμική ηγεμονία στο μεταπολιτευτικό τοπίο. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας ηγεμονίας, πολλά «παράδοξα» μπορούν να κηρύσσονται δικήν ευαγγελίου: ας πούμε ότι το κράτος που προέκυψε μεταπολιτευτικά είναι μια δημοκρατική / κοινωνική τομή. Ή πάλι ότι δεν έχει καμία σχέση με το παλιό δεξιό κράτος της εσωτερικής καταστολής και της εξωτερικής εξάρτησης. Επίσης ότι η εδαφική ολοκλήρωση του 1922 σήμανε το τέλος των επεκτατικών βλέψεων. Κι η αλήθεια είναι πως τα ευαγγέλια (παλιά και νέα) κάθε είδους, δύσκολα αμφισβητούνται.

Τέτοιο το μέγεθος της προσφοράς της Αριστεράς, ανάλογο και το μερτικό της στην εξουσία. Η «κατατρεγμένη» επί δεκαετίες Αριστερά έγινε κράτος, μόχθησε για τη διανοητική μας αναπηρία, μας τάισε τόνους πατριωτικής αρλούμπας. Προσπαθώντας να ξεφύγουμε απ' αυτή την έρημο, είμαστε αναγκασμένοι να σκαλίζουμε την ιστορία για να την αφηγηθούμε από τη σκοπιά μας. Ως αντιφασίστες και αντιφασίστριες που βλέπουμε τον εχθρό στο ίδιο μας το κράτος. Ως αντιφασίστες και αντιφασίστριες που φιλοδοξούμε να γίνουμε μετρήσιμος εσωτερικός εχθρός. Κι όχι δεν πρόκειται για χόμπι. Είναι επιταγή των καιρών.

1 17 Νοέμβρη - Οι προκλήσεις 1975-2002, Κάκτος 2002.

2 Σπύρος Σακελλαρόπουλος, *Τα αίτια του απριλιανού πραξικοπήματος. 1949-1967 - Το κοινωνικό πλαίσιο της πορείας προς τη δικτατορία*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη 1998.

3 Σπύρος Σακελλαρόπουλος, *Η Ελλάδα στη μεταπολίτευση - Πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις. 1974-1988*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, 2001.

4 «Πλατσουρίζοντας με τους αόματους στο νησί της Αφροδίτης» *Antifa* #47, «Εθνικοί μύθοι κάτω από τη θαλπωρή του πράσινου ήλιου» *Antifa* #48.

5 Το ότι το περιοδικό *Θέσεις* δημοσίευσε τα εν λόγω κείμενα δεν σημαίνει ότι είχε και μία ξεκάθαρη άποψη επί του θέματος. Έτσι κι αλλιώς στις σελίδες του έχει φιλοξενήσει και τις απόψεις των Χαράλαμψ, Σακελλαρόπουλου και του δίδυμου Βερναρδάκη-Μακρή, που αναλύσαμε στο τεύχος 48.

6 «Κυπριακό: Από την "ένωση" στη Ζυρίχη», Περιοδικό *Θέσεις* τεύχος 7, Απρίλιος - Ιούνιος 1984. Για τον κο Θανάση Τσεκούρα τώρα, όσο και αν το ψάξαμε δε μπορέσαμε να διαπιστώσουμε αν πρόκειται για τον μετέπειτα διευθυντή της εφημερίδας *το Βήμα* και μεγαλοδημοσιογράφο του ΣΚΑΙ, ή αν πρόκειται για απλή συνωνυμία. Αν κάποιος από τους μελετηρούς αναγνώστες μας μπορέσει να μας διαφωτίσει, θα το χαρούμε πολύ.

7 «Σημειώσεις για τους ταξικούς αγώνες στην Κύπρο. Μέρος 2ο» Περιοδικό *Θέσεις*, τεύχος 10, Ιανουάριος - Μάρτιος 1985

8 Γιάννης Μηλιός *Ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός: Από τον επεκτατισμό στην καπιταλιστική ανάπτυξη*, Εξάντας 1988, σελ 321. Στη δεύτερη και αναθεωρημένη έκδοση το συγκεκριμένο κεφάλαιο με τίτλο «καπιταλιστική ανάπτυξη και διεθνοποίηση μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο» έχει αφαιρεθεί για να ενσωματωθεί κατά τα λεγόμενα του συγγραφέα στο βιβλίο *Η διεθνοποίηση του ελληνικού καπιταλισμού και το ισοζύγιο πληρωμών*, Εξάντας, 1990.